

не технічне забезпечення освітнього середовища; психологічний бар'єр й відсутність мотивації у застосуванні нетрадиційних засобів і методів навчання.

Перевагами змішаного навчання є: широке застосування цифрових технологій і засобів навчання, використання мережевих джерел інформації; розробка та впровадження продуктивних методів навчання («кейс» — технології, проектний метод, дослідницькі методи, тестові технології, навчання в малих групах, ділові ігри та навчання у телекомунікаційних проектах, дистанційне навчання та ін.), що забезпечується можливістю навчання у будь-який час, з будь-якого місця; застосування розширених засобів діагностики; індивідуалізація навчання, можливість саморозвитку й самонавчання. Ще однією перевагою застосування змішаного навчання є те, що його запровадження не потребує вивчення всього арсеналу засобів. Можна вивчати відразу нові застосунки чи програмні засоби, незважаючи на попередні версії. Можна обирати найбільш доступні, комбінувати їх у різний спосіб. Головне — не просто застосовувати змішане навчання, а прогнозувати педагогічний ефект і розуміти, у який спосіб досягнути його найкраще. Комбінації традиційних методів, он-лайн та самостійного навчання має бути обдуманим і спрямованим на вирішення певних педагогічних завдань. Змішане навчання — це своєрідний освітній ресурс у подоланні викликів цифрового суспільства. ■

Засєкіна Тетяна Миколаївна,

*кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
заступник директора з науково-експериментальної роботи
Інституту педагогіки НАПН України*

ОСВІТА ЗАДЛЯ МАЙБУТНЬОГО

Початок ХХІ століття супроводжується новими викликами, що змушують переглядати традиційні усталені норми, виробляти нові, адекватні новим умовам. І ці зміни стосуються усіх без виключення сфер, які тісно взаємопов'язані між собою. Головним рушієм змін є швидкозмінність інформаційних технологій. Науковці прогнозують, що в перспективі всі соціально значущі процеси

у фізичному просторі будуть супроводжуватися збором інформації, яка оцифровується і спрямовується у віртуальний простір. Там на основі її аналізу і обробки за допомогою штучного інтелекту будуть приймаються рішення, які знову відправляються в світ фізичних речей. Наприклад, на основі даних про фізичний стан людини їй надсилається алгоритм лікування і необхідні медикаменти, безпілотні автомобілі рухаються з максимальною швидкістю по найкоротших шляхах з вихідного пункту в пункт призначення, комплектуючі, мінаючи склади, надходять з цеху складання, а готові товари — споживачам. Тобто, багато з того, що донедавна було фантастикою може стати реальністю. Такі перспективи стануть для одних країн буденністю, для інших — стимулом не відставати. Але деякі з країн «лежатимуть» у напрямку змін, будучи неспроможними здійснювати реальні «кроки». І основою всіх цих процесів була, є і буде освіта.

Багато що вже автоматизовано й здійснюється за допомогою комп'ютерів, але високоосвічена людина залишиться затребуваною. І до того ж новітні технології — це не лише для науковців. Виробництво, побут, сфера послуг і розваг вже сьогодні накладає певні вимоги до освіченості людини. Ці вимоги на сьогодні декларують як ключові компетентності (англ. *key competences*), які необхідні всім громадянам для особистої реалізації та розвитку, активного громадянського життя, соціальної єдності та можливості працевлаштування. Зважаючи на мінливість суспільного життя Європейський парламент і Рада Європейського Союзу 17 січня 2018 року схвалили Рамкову програму оновлених ключових компетентностей для навчання протягом життя: грамотність (*Literacy competence*); мовна компетентність (*Languages competence*); математична компетентність та компетентність у науках, технологіях та інженерії (*Mathematical competence and competence in science, technology and engineering*); цифрова компетентність (*Digital competence*); особиста, соціальна та навчальна компетентність (*Personal, social and learning competence*); громадянська компетентність (*Civic competence*); підприємницька компетентність (*Entrepreneurship competence*); компетентність культурної обізнаності та самовираження (*Cultural awareness and expression competence*)

На початку XXI сторіччя понад 200 організацій та провідних компаній світу запропонували перелік навичок, які знадобляться молодим людям, щоб бути успішними в житті в XXI сторіччі. Цей перелік отримав назву «Навички 21 сторіччя». До них належать:

- навчальні та інноваційні навички (творчість і інноваційність; критичне мислення і вміння вирішувати проблеми; комунікативні навички та навички співробітництва);
- вміння працювати з інформацією, медіа та комп'ютерні навички (інформаційна грамотність; медіаграмотність; ІКТ-грамотність (грамотність у галузі інформаційно-комунікаційних технологій));
- життєві та кар'єрні навички (гнучкість та пристосовуваність; ініціатива та самоспрямованість; соціальні навички та навички, пов'язані зі співіснуванням різних культур; продуктивність та вміння з'ясувати та враховувати кількісні показники; лідерство та відповідальність).

Ще на початку ХХ ст. реформатор освіти, основоположник філософії прагматизму Джон Дьюї казав: «Якщо ми будемо навчати наших дітей сьогодні так, як це робили вчора, то ми вкрадемо в них завтра». Якщо раніше здобута у школі і вищому навчальному закладі освіта гарантувала успіх у професійній діяльності. То сьогодні навчатися потрібно впродовж життя. Якщо раніше, коли більшість людей працювали на виробництві, основними необхідними навичками потрібні були знання у конкретній вузькій професійній сфері, вміння багато працювати та бути ефективним, старанним, чесним і справедливим. То зараз приходиться працювати в інформаційну епоху, і якщо деякі із вказаних навичок залишаються актуальними, постійно постають нові вимоги, такі як от: вміти критично мислити, творчо вирішувати проблеми, зрозуміло пояснювати свою думку, засвоювати мінливі технології та орієнтуватись у стрімкому інформаційному потоці.

У ХХІ столітті неграмотні не ті, хто не вміє читати і писати, а ті, хто не вміє вчитися, а ще — забувати те, чого навчився, й перевчатися», — стверджує Елвін Тоффлер, американський соціолог та футуролог, один із авторів концепції постіндустріального суспільства.

Чи може залишатись незмінною освіта? Якою має бути освіта задля майбутнього? Це головний виклик для освітян усього світу — розробити систему освіти, яка б була спроможна забезпечити сталий розвиток суспільства. Час освітніх реформ у період переходу між третьою (3.0. індустріальною) і четвертою (4.0. інформаційною) епохами має бути таким же швидким, як і сама зміна епох. Адже, незабаром наближення суспільства 5.0. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Рекомендація Ради щодо ключових компетентностей для навчання протягом усього життя. [Електронний ресурс]. URL : https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/council-recommendation-on-key-competences-for-lifelong-learning_en
2. Э. Тоффлер. Третья волна. Москва : АСТ, 1999.

Корж Ганна Вікторівна,

*кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди*

Чернякова Катерина Валеріївна,

*вчитель української мови і літератури
Лозівського навчально-виховного комплексу
«загальноосвітній навчальний заклад-ліцей» № 4*

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА

ТА ЇЇ ПОТЕНЦІАЛ У ПОДОЛАННІ КРИЗОВИХ СТАНІВ

*Звихнувся час... О доле зла моя!
Чому його направить мушу я?
Шекспір В. Гамлет, принц данський*

Сучасна криза продемонструвала всьому світу високий ступень взаємозалежності соціумів і глобальності проблем людства; першочерговості питань, пов'язаних із життям і здоров'ям людини. Парадокс полягає у тому, що у вирішенні сучасної кризи, яка відбувається у добу прискорення постіндустріальних трансформацій, людство не має історичного досвіду (як у комунікативній, так і в культурній пам'яті), на який можна опертися. Між тим в умовах кризових станів люди (і дорослі, і діти) особливо потребують ґрунтовної нормативної організації поведінки. Не є винятком і наш час. Людина за будь-яких умов (у повсякденні чи кризових ситуаціях) змушена орієнтуватися у цьому складному, «нестримному світі» (Е.Гіденс),